

**UCHWAŁA NR XLI/835/17
RADY MIASTA BYDGOSZCZY**

z dnia 29 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2016 oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 a w związku z art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579 i poz. 1948) oraz art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575, poz. 1583 i poz. 1860)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2016 oraz przedstawiony wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

dr Zbigniew Sobociński

Załącznik
do Uchwały Nr XLI/835/17
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 29 marca 2017 r.

**Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
za rok 2016
oraz wykaz potrzeb związanych
z realizacją zadania**

Spis treści

Wstęp

I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

II. Praca z rodziną - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

1. Asysta rodzinna

1.1 Cele asysty rodzinnej

1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

1.4 Efekty pracy asystenta rodziny

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne

i grupowe, spotkania dla rodzin

III. Placówki wsparcia dziennego

IV. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarne przez różne służby

V. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

Wstęp

Obowiązek i konieczność udzielania pomocy oraz wsparcia rodzinom przeżywającym trudności życiowe wynikają przede wszystkim z:

- ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej
- ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

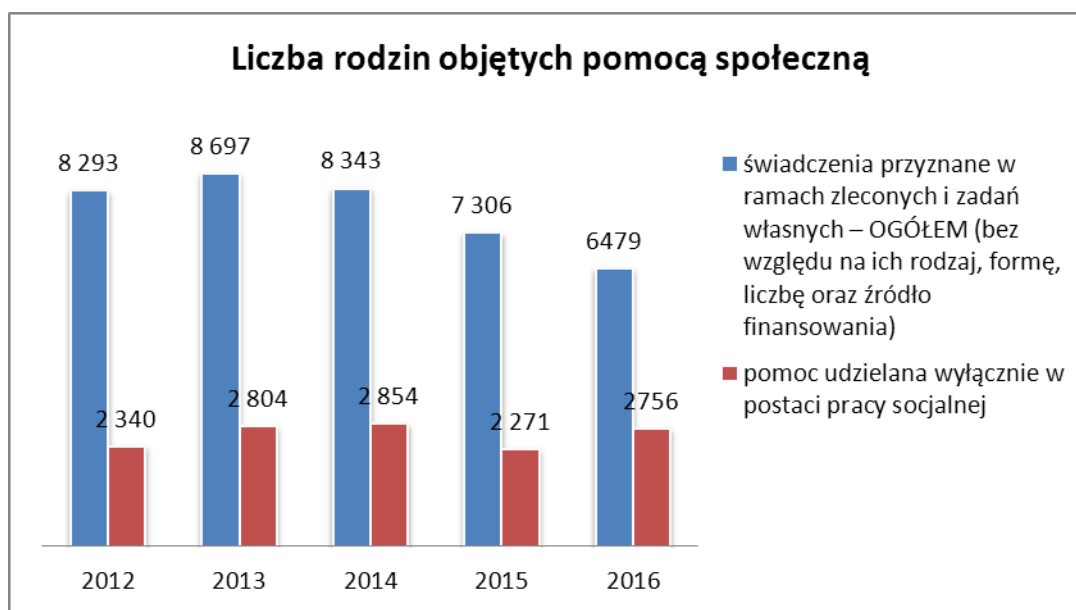
Wyżej wymienione ustawy nałożyły na gminę szereg zadań mających na celu:

- rozwój działań na rzecz rodziny poprzez wzmacnianie jej roli i funkcji,
- zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej
- reintegrację rodziny.

W Bydgoszczy zadania te realizowane były w ramach Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017 przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy w szczególności z sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, Strażą Miejską, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA, instytucjami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi.

I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W 2016 roku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował wsparciem osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie byli w stanie przezwyciężyć występujących problemów bez wsparcia zewnętrznego. Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania, przyznano łącznie **6 479 rodzinom**. Natomiast pomocą wyłącznie w postaci pracy socjalnej objęto **2 756 rodziny**.

Jak pokazuje powyższa grafika od 2014 roku obserwuje się stopniowy spadek ilości rodzin otrzymujących różnego typu świadczenia pomocy społecznej. Wśród wielu czynników, które mają na to wpływ wymienić można m.in. podjęcie zatrudnienia bądź migrację „zarobkową” ludności (do innych miejscowości lub za granicę).

Jednocześnie podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej występującym problemem, z którym borykały się rodziny zamieszkujące w Bydgoszczy było ubóstwo i bezrobocie. Inną znaczącą przyczyną korzystania z pomocy społecznej była **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (1 341 rodziny – 4 430 osób łącznie)**. Wśród nich 286 to rodziny wielodzietne, a 990 to rodziny niepełne.

Poniżej przedstawione jest szczegółowe zestawienie przyznanych świadczeń przez Rejonowe ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2016 roku wg powodów przyznania pomocy.

przyczyna świadczenia	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	3 932	7 362
bezrobocie	2 250	5 191
niepełnosprawność	3 500	5 745
długotrwała lub ciężka choroba	1 780	2 673
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	1 341	4 430
- rodziny niepełne	990	2 900
- rodziny wielodzietne	286	1 614
alkoholizm	387	597
narkomania	32	51
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym :	365	1 604
- wielodzietność	168	927
bezdomność	561	619
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	118	143
przemoc w rodzinie	183	489
zdarzenia losowe	41	78

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Wg danych zebranych przez pracowników socjalnych w **2016 roku** szacunkowa liczba rodzin zagrożonych występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych wynosiła **309**. Spośród nich 1/3 rodzin wychowuje dzieci w wieku 0-6 lat. Szczegółowe zestawienie prezentuje tabela poniżej.

2016	RAZEM	
	Ilość rodzin	Ilość dzieci
1. rodziny biologiczne zagrożone występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych, a w tym:	309	663
a) małoletnie matki, rodziny niepełne i wielodzietne	156	429
b) rodziny wychowujące dzieci w wieku 0-6lat	102	254
c) rodziny zmagające się z trudnościami wychowania dzieci w okresie dojrzewania	59	194
d) rodziny przeżywające trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (np. dzieci chore, niepełnosprawne nadpobudliwe, z zaburzeniami zachowania)	87	207
e) rodziny bezrobotne, ubogie	107	264

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Jednocześnie służby socjalne oszacowały, że w 2016 roku na terenie Bydgoszczy funkcjonowało **257** rodzin, u których stwierdzono trudności opiekuńczo-wychowawcze. Szczegółowe zestawienie ilościowe – w zależności od stopnia występowania trudności w opiece i wychowywaniu dzieci - prezentuje poniższa tabela.

2016	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
1. rodziny biologiczne, w których występują okresowe trudności opiekuńczo-wychowawcze	104	303
2. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze	67	153
3. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze, z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objętych nadzorem kuratora	86	206
RAZEM:	257	662

źródło: Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W szczególnym zainteresowaniu pracowników socjalnych pozostawały rodziny wychowujące małoletnie dzieci, w których występowała trudna sytuacja materialna oraz trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinom udzielana była pomoc materialna, pomoc w formie dożywiania (w tym posiłki szkolne) oraz szeroko rozumiana praca socjalna. Działania pracowników dotyczyły przede wszystkim motywowania osób do zmiany postaw życiowych dotyczących podjęcia leczenia w placówkach specjalistycznych czy podjęcia pracy zarobkowej. Wiele zadań jaką wykonują pracownicy nie zawsze pozwala na prowadzenie pracy socjalnej wobec rodzin przeżywających wymienione trudności. Aby uchronić dzieci z tych rodzin przed umieszczeniem w pieczy zastępczej z uwagi na zaniedbania rodziców pracownicy wnioskowali o pomoc specjalistyczną, m.in. o wsparcie przez asystenta rodziny.

II. Praca z rodziną – Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami wymagającymi wsparcia prowadzona była w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- pomoc asystenta rodziny
- indywidualne konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne
- poradnictwo grupowe oraz spotkania dla rodzin.

W/w formy wsparcia realizowane były w 2016 roku przez Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

3. Asysta Rodzinna.

W 2016 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, pracowało 9 asystentów rodziny.

W celu poprawy jakości świadczonych usług na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenci rodzin oraz specjaliści Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej uczestniczyli w szeregu szkoleń. Ich celem było podniesienie kwalifikacji tych grup zawodowych oraz wyposażenie ich w narzędzia ułatwiające realizację ustawowych zadań.

W 2016 roku na terenie Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy zorganizowano szkolenie pt. **„Interwencja kryzysowa, działania pomocowe, wspierająco–terapeutyczne wobec osób doświadczających przemocy – przemoc wobec dzieci, kobiet i w rodzinie. Rozpoznanie, interwencja i działania pomocowe”**, w którym uczestniczyli wszyscy pracownicy Działu. Ponadto w 2016 roku asystenci rodziny oraz specjaliści Działu brali udział w szkoleniach, seminariach i konferencjach organizowanych na terenie miasta Bydgoszczy oraz województwa kujawsko – pomorskiego.

Konferencje:

- konferencja z okazji Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego w Toruniu – I Forum Kujawsko – Pomorskie Psychiatrii Środowiskowej pt.: „Psychiatria bliżej ludzi”
- konferencja „(Nie)rzeczywisty świat, czyli ... nastolatek w pułapce odchudzania?”- organizator Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 2 w Bydgoszczy
- konferencja „(Nie)rzeczywisty świat, czyli ... nastolatek pod wpływem alkoholu” - Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna nr 2 w Bydgoszczy
- konferencja „Współczesne zagrożenia dla dzieci i młodzieży w obszarze uzależnień” - organizator Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki „BORPA”

Szkolenia:

- szkolenie „Współpraca w środowisku lokalnym – praca socjalna z osobami uzależnionymi od alkoholu i substancji psychoaktywnych” - organizator Centrum Rozwoju Edukacji i Kompetencji INVESIS Polska
- szkolenie „Asystentura – nowatorska usługa w systemie wspierania rodzin – wymiar prawny, psychologiczny i metodyczny” - organizator Centrum Profilaktyki i Reeducacji ATELIER Kraków
- szkolenie „Praca z oporem” - Centrum Rozwoju Edukacji i Kompetencji INVESIS Polska
- szkolenie „Ochrona danych osobowych” - organizator Centrum Prawne ODO
- szkolenie „Dialog motywujący w pracy z rodziną” - organizator Mrowisko – Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej z Gdyni

- szkolenia wewnętrzne: „Tatuże więzienne”, „Ochrona danych osobowych w MOPS”, „Procedura Niebieskiej Karty”.

Inne działania:

Na terenie Działu Wsparcia Rodziny zorganizowano dwa spotkania doradcze, na które zaproszono asystentów rodzin z powiatu bydgoskiego (łącznie 14 osób), w trakcie których miała miejsce wymiana doświadczeń, superwizja (prowadzona przez psychologa Działu) oraz zrealizowano moduł szkoleniowy pn. „Przemoc w rodzinie”. Dodatkowo dwóch pracowników Działu wzięło we wrześniu 2016 roku udział w Ogólnopolskim Zlocie Asystentów Rodziny w Gdyni.

1.1 Głównym celem pracy asystenta rodziny jest:

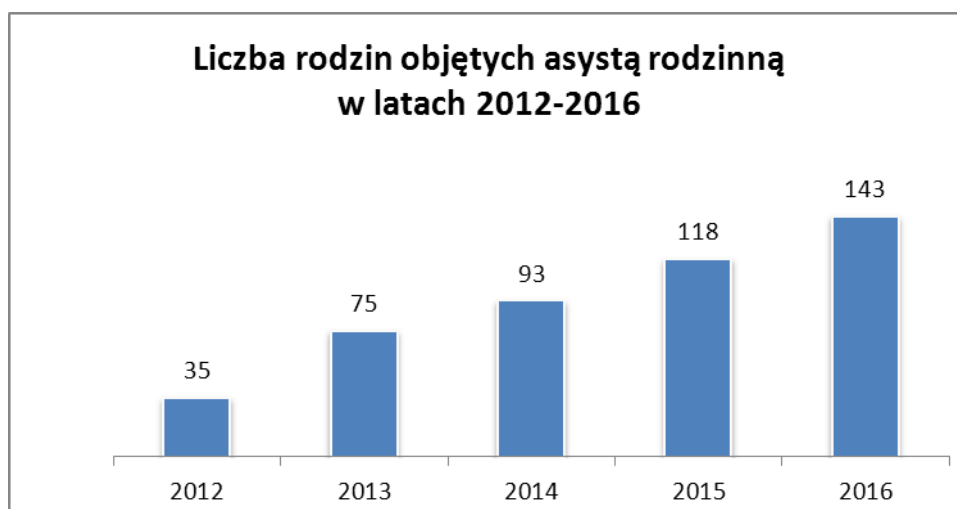
- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- profilaktyka zapobiegająca rozpadowi rodziny
- reintegracja w przypadku umieszczenia dzieci poza rodziną.

1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

- niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze
- niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- uzależnienia
- bezrobocie
- ubóstwo
- zła sytuacja mieszkaniowa
- przewlekła choroba, niepełnosprawność
- przemoc
- wyuczona bezradność
- zaburzenia psychiczne.

W 2016 roku łącznie asystą objętych było **143 rodzin** (w tym 103 rodziny z postanowienia Sądu Rodzinnego).

Poniżej szczegółowe zestawienie liczby rodzin objętych asystą rodzinną w latach 2012-2016.

Na przestrzeni 5 lat funkcjonowania asysty rodzinnej dostrzega się wzrost liczby rodzin objętych tą formą wsparcia. Zarówno służby socjalne jak i sądy rodzinne coraz częściej kierują rodziny do asysty wiążąc z tą metodą duże nadzieje i oczekiwania w zakresie poprawy funkcjonowania rodziny.

Praca asystenta rodziny prowadzona była także w przypadku czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną. Wówczas asystenci podejmowali ścisłą współpracę z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej. Plan pracy z rodziną był skoordynowany z planem pomocy dziecku i miał na celu powrót małoletnich pod opiekę rodziców

biologicznych. Uzyskanie pozytywnego efektu pracy uzależnione było przede wszystkim od stopnia zaangażowania rodziców w proces reintegracji rodziny.

W 2016 roku asystą objętych było 8 rodzin z dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz 4 rodziny z dziećmi w rodzinnej pieczy zastępczej.

Przeciętnie asystent rodziny pracował z rodziną przez okres **17** miesięcy.

W 2016 roku asystenci zakończyli współpracę z **65** rodzinami, z czego w przypadku:

- **29** rodzin – ze względu na osiągnięcie celów
- **18** rodzin – ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę
- **17** rodzin – ze względu na brak efektów pracy
- **1** rodzin - ze względu na zmianę metody pracy, która polegała na monitorowaniu ich sytuacji po zakończonej pracy z asystentem rodziny (monitoring rodziny)
- trwał przeciętnie 3 miesiące i miał na celu wzmocnienie nabytych przez rodzinę umiejętności oraz podtrzymanie świadomości sprawstwa).

Na dzień 31.12.2016 roku wsparciem asystenta objętych było **78** rodzin.

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

W 2016 roku asystenci rodziny podejmowali działania w następującym zakresie:

- wspierania rodziny poprzez konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w obszarze prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi (organizowanie czasu wolnego dzieciom, budowanie prawidłowych relacji między członkami rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych, aktywne uczestnictwo w życiu szkolnym dziecka, pomoc w nauce szkolnej),
- dbania o zdrowie (higiena, pielęgnacja, prawidłowe odżywianie, rekreacja, w razie potrzeby: leczenie i rehabilitacja),
- gospodarowania budżetem domowym (planowanie i monitorowanie wydatków, oszczędne gospodarowanie mediami)
- pomocy w zakresie planowania prac na rzecz domu oraz ich podziału pomiędzy członkami rodziny (sprzątanie, zmywanie, gotowanie, prasowanie, remont itd.),
- pomocy w zakresie pozyskiwania usług na rzecz domu i rodziny (np. związanych z naprawą, załatwianiem spraw urzędowych, znalezieniem pracy, kontaktów ze służbą zdrowia),
- usamodzielniania się rodziny poprzez uzupełnianie wykształcenia i podjęcie pracy, dbałości o edukację i rozwój dzieci,
- propagowania wzorców prawidłowego funkcjonowania społecznego poprzez edukację i trening w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego i nabywania umiejętności prospołecznych,
- informowania rodziny – w zakresie przekazywania wiadomości niezbędnych w podejmowaniu odpowiednich wyborów; dostarczania rodzinie informacji związanych z jej oczekiwaniem, typem problemów, które napotka i usiłuje rozwiązać (dotyczyć mogą prawa i administracji oraz działalności różnych instytucji; możliwości korzystania z placówek zaplecza socjalnego: świetlic, klubów zainteresowań, przychodni i poradni, placówek sportowych i rekreacji itd.)
- rozwijania kontaktów społecznych i interpersonalnych, dostępu do nowych, wzbogacających doświadczeń w zależności od potrzeb i umiejętności rodziny; stymulowanie rodziny do samodzielnego poszukiwania w swoim otoczeniu zasobów: sił, osób, grup, instytucji (ułatwianie jej tego np. poprzez towarzyszenie),
- pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i emocjonalnych w rodzinie, dbanie o poprawę i utrzymanie prawidłowych relacji pomiędzy członkami rodziny,
- inicjowania działań zmierzających do zapobiegania wykluczeniu osób, rodzin i grup społecznych,
- pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej,
- wspomaganie rodzin we wzmocnieniu lub odzyskaniu możliwie pełnych zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

1.4 Efekty pracy asystentów rodziny

Efekty pracy asystentów były one uzależnione od stopnia zaangażowania rodziny we współpracę. Ważnym elementem w pracy asystenta była ciągłość, systematyczność i czas. Dzięki działaniom podejmowanym przez asystentów dało się zauważyć:

- zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych
- poprawę komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi
- zwiększenie umiejętności rodziny w myśleniu perspektywicznym, planowaniu przyszłości
- wzrost świadomości własnych zasobów, możliwości, braków i ograniczeń, wzrost poczucia własnej wartości
- wzrost poziomu świadomości i zwiększenie wiedzy na temat problemów dotyczących rodziny
- zwiększenie aktywności w pokonywaniu trudności życiowych oraz uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej
- zwiększenie zaufania do skuteczności różnych form pomocy instytucjonalnej, pozamaterialnej.

Poniższa tabela prezentuje działania asystentów rodzin podejmowane w celu uzyskania w/w rezultatów oraz wymierne efekty ich pracy.

działania asystenta w 2016	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
pomoc w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa	cykliczne spotkania i konsultacje indywidualne ze specjalistami Działu Wsparcia Rodziny - psychologami, pedagogiem, specjalistami pracy z rodziną	34	41
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Świadome Rodzicielstwo”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	19	-
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Trudne sytuacje, mądre reakcje”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	3	-
	skorzystanie z porad radców prawnych Działu Wsparcia Rodziny	9	-
	konsultacje rodziców w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, uzyskanie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dziecka	33	53
pomoc w uzyskaniu środków finansowych	uzyskanie świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, stypendiów, świadczeń z funduszu alimentacyjnego	102	-
pomoc w zwiększeniu aktywności zawodowej poprzez kontakt z instytucjami zajmującymi się problemem bezrobocia	zdobycie zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło)	24	-
	podjęcie prac dorywczych, prac sezonowych	12	-
pomoc w sprawie poprawy warunków mieszkaniowych	zamiana lokalu, umorzenia zaległości za czynsz lub rozłożenia zaległości na raty	21	-
	uzyskanie lokalu z zasobów Miasta	3	-
uświadamianie problemu uzależnienia, motywowanie do podejmowania działań w tym zakresie, monitorowanie przebiegu wykonania zaleceń postanowień sądu o leczenie odwykowe we współpracy z kuratorami sądowymi	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od alkoholu	24	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od środków odurzających	1	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od hazardu	0	-
	podjęcie terapii do osób współuzależnionych	1	-
pomoc w uzyskaniu dostępu do świadczeń zdrowotnych, propagowanie zdrowego stylu życia	zainteresowanie podstawową służbą zdrowia, kontakt z lekarzem pierwszego kontaktu lub specjalistą, kontakt z pielęgniarką środowiskową, położną	52	88
	kontakt z lekarzem psychiatrą, podjęcie lub kontynuowanie leczenia	35	62
	uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności, współpraca z powiatowym zespołem ds. orzekania o niepełnosprawności	14	20

	objęcie dzieci niepełnosprawnych pomocą w zakresie usług specjalistycznych	5	7
pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dzieci	współpraca z Sądem Rodzinnym, kuratorami sądowymi - zawodowymi i społecznymi	80	163
działania profilaktyczne w zakresie zapobiegania demoralizacji dzieci i młodzieży	kontakty z dzielnicowymi lub pracownikami zespołów Prewencji Kryminalnej Nietletnich i Patologii działających przy komisariatach policji	20	52
pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży, organizowanie zajęć i spotkań psychoedukacyjnych, integrujących dzieci z rodzicami	udział w Feriach Zimowych „Praktycznie potrafię wszystko”	-	11
	udział w Balu Karnawałowym	7	15
	udział w Spotkaniu Wielkanocnym	9	12
	udział w zajęciach w ramach „Dnia Rodziny” „Bezpiecznych Wakacji” zorganizowanym w celu uczczenia Dnia Matki, Dnia Dziecka i Dnia Ojca; zorganizowanie Gry Miejskiej wg tras Biura Informacji Turystycznej dla M. Bydgoszczy; współpraca z Komendą Miejską Policji	17	33
	udział w Spotkaniu Wigilijnym „Bóg się rodzi” we współpracy z Fundacją Orange	18	30
	udział w festynie „Bądźmy Razem” w Myślęcinku organizowany przez Caritas	29	70
	udział w koloniach letnich w Rzucewie nad morzem zorganizowanych przez Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy	-	15
	udział w koloniach letnich w Bukowinie Tatrzańskiej zorganizowanych przez Stowarzyszenie Alwernia	-	5
	udział w projekcie Tęcza dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych przy Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy	1	1
	udział w spektaklu pt „Pchła Szachrajka” w Teatrze Polskim w Bydgoszczy	1	2
	udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących podnoszenia świadomości rodziny w zakresie opieki i wychowania	143	340
	udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących zajęć plastycznych, gier planszowych, łamigłówek, kalamburów, zabaw ruchowych, spacerów itp.	82	175
udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących pomocy przy odrabianiu lekcji, zaległości szkolnych	26	47	
pomoc w zorganizowaniu zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	udział dzieci w zajęciach świetlicach środowiskowych	-	16
	udział dzieci w zajęciach Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy i Młodzieżowych Domach Kultury	-	1
	udział dzieci w zajęciach grup wsparcia dziennego BZPOW	-	10

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Najbardziej oczekiwanym efektem pracy asystentów rodziny było zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także zwiększenie szans na reintegrację rodzin, których dzieci w takich instytucjach przebywają.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które powróciły z pieczy instytucjonalnej do rodzin naturalnych.

działania asystenta w 2016	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
praca na rzecz powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych	powrót dzieci do rodziny biologicznej	7	13

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Rodziny objęte asystą otrzymały również dodatkowe wsparcie rzeczowe (wyprawki szkolne, sprzęty gospodarstwa domowego, meble, odzież, obuwie, zabawki oraz środki higieny i czystości, żywność w formie paczek świątecznych) pozyskane dzięki współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy ze sponsorami.

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne i grupowe, spotkania dla rodzin

Poradnictwo indywidualne

Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest zarejestrowany jako jednostka poradnictwa specjalistycznego w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko – Pomorskiego; udziela pomocy specjalistycznej rodzinom zamieszkałym w Bydgoszczy, w tym konsultacji i poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej.

W 2016 roku zgłosiły się do Działu na konsultacje indywidualne **264 osoby (210 rodzin)**, w tym **31 osób (22 rodziny)** z tytułu przeżywania trudności opiekuńczo – wychowawczych. Łącznie przeprowadzono **742** konsultacje. Dodatkowo w 2016 roku do radców prawnych zgłosiło się **314 osób** - udzielono **384** porady z zakresu prawa rodzinnego.

Poradnictwo grupowe

W Dziale realizowane były spotkania grupowe, które miały funkcje profilaktyczną, edukacyjną, integracyjną – na rzecz wzmocnienia rodziny i przeciwdziałania jej dezintegracji oraz na rzecz stworzenia dziecku stabilnego środowiska wychowawczego w rodzinie. W ramach poradnictwa grupowego w 2016 roku Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zorganizował następujące cykle zajęć grupowych:

- „**Świadome rodzicielstwo**” (2 cykle po 10 spotkań każdy) - zajęcia psychoedukacyjne warsztatowe dla rodziców i opiekunów, którzy chcieli lepiej zrozumieć siebie i swoje relacje z dzieckiem. Uczestnicy zdobyli wiedzę na temat przyczyn porażek wychowawczych oraz sposobów ich uniknięcia, alternatywnych rozwiązań w stosunku do kar, wychowawczej roli pochwał.
- „**Praktycznie potrafię wszystko**” (cykl obejmował 5 spotkań) - zajęcia grupowe dla dzieci mające na celu przedstawienie dzieciom ciekawej formy aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w okresie ferii zimowych. Uczestnicy poznali różne formy spędzania czasu wolnego, uaktywnili twórcze zdolności, dzięki czemu wzmocnili poczucie własnej wartości.
- „**Radosna Ja – Radosny Ty – czyli jak w ruchu i zabawie spędzić czas z dzieckiem**” (cykl obejmował 5 spotkań) – zajęcia wspólne dla dzieci w wieku 3-6 lat i ich rodziców, którym zależy na rozwijaniu i wzmocnianiu więzi emocjonalnej. Rodzice zdobyli wiedzę na temat potrzeb i możliwości własnego dziecka, poznali sposoby odreagowania emocji, konstruktywnego spędzania czasu wolnego.
- „**Aktywne poniedziałki**” – zajęcia psychoedukacyjne dla rodziców biologicznych, opiekunów, dziadków oraz osób zaangażowanych w opiekę, które miały funkcję profilaktyczną, edukacyjną, integracyjno-promującą dobre praktyki podnoszące świadomość w zakresie funkcjonowania rodzin.

Łącznie w w/w cyklicznych zajęciach grupowych wzięło udział **65 osób**.

Ponadto na terenie Działu oraz w siedzibach innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zorganizowano następujące jednorazowe spotkania edukacyjne:

- „**Trudne sytuacje – mądre reakcje**” – spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców młodszych dzieci, którzy chcą lepiej rozumieć siebie, skuteczniej reagować w trudnych sytuacjach; uczestnicy poznali podstawowe mechanizmy problematycznych zachowań dzieci. Zrealizowano 7 spotkań (5 na terenie Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej, po 1 na terenie Działu Wsparcia Rodziny i Działu Rodzinnej Pieczy Zastępczej).
- „**Dziecko w emocjach**” – warsztat psychoedukacyjny dla rodziców/ opiekunów; uczestnicy zdobyli wiedzę jak pomóc dziecku w radzeniu sobie ze swoimi emocjami. Spotkanie zrealizowano na terenie ROPS Błonie.
- „**Game over**” – spotkanie psychoedukacyjne skierowane do uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych; uczestnicy dowiedzieli się jak zachować się w sytuacji zagrożenia przemocą w Internecie i gdzie szukać pomocy. Spotkanie zrealizowane w Zespole Szkół Chemicznych w Bydgoszczy.
- „**Jak dać z siebie 100% i nie zwariować**” – spotkanie dla rodziców i pracowników MOPS; uczestnicy nabyli umiejętność efektywnego zarządzania czasem własnym, nauczyli się bać o higienę psychiczną, skuteczny odpoczynek i relaksację.

- „**Dziecko z Zespołem Zaburzeń Więzi**” – spotkanie psychoedukacyjne z elementami warsztatowymi dla rodziców, opiekunów, wychowawców, nauczycieli; uczestnicy zapoznali się z symptomami Zespołu Zaburzeń Więzi, poznali specyfikę nietypowych zachowań i profilu trudności dzieci w świetle Zespołu Zaburzeń Więzi.
- „**Każdy może być dobrym rodzicem**” – spotkanie psychoedukacyjne dla matek, które chcą lepiej sprawować funkcje opiekuńczo-wychowawcze i zweryfikować własne zachowania dotyczące błędów wychowawczych. Spotkanie zrealizowano na terenie Centrum Pomocy dla Bezdomnych Kobiet i Matek z Dziećmi przy ul. Polanka 9.
- „**Mały/duży terrorysta czyli o dziecięcych atakach złości**” – spotkanie psychoedukacyjne dla matek dot. radzenia sobie z trudnym zachowaniem dzieci oraz skutecznego reagowania w trudnych sytuacjach. Spotkanie przeprowadzono w Centrum Pomocy dla Bezdomnych Kobiet i Matek z Dziećmi przy ul. Polanka 9.
- „**Utrwalanie prawidłowych wzorców i zdrowego stylu życia w rodzinie**” – spotkanie z pracownikami Kujawsko – Pomorskiego Oddziału NFZ w Bydgoszczy mające na celu upowszechnienie zachowań prozdrowotnych i podniesienie świadomości w zakresie funkcjonowania rodziny w obszarze zdrowotnym. Zrealizowano 3 spotkania w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, 1 w Klubie Seniora ROPS Błonie oraz 1 na terenie Domu Dziennego Pobytu „Senior”.
- „**Zasady dobrego skutecznego komunikowania się. Jak porozumiewać się ze starszymi osobami**” – spotkanie o charakterze psychoedukacyjnym dla seniorów 60+. Zrealizowano 2 spotkania w Klubie Seniora ROPS Błonie oraz na terenie Domu Dziennego Pobytu „Senior”.
- „**Słowa ranią czyli jak unikać krzyku, kpin i obrażania dziecka**” – spotkanie psychoedukacyjne dla matek, poświęcone zjawisku przemocy wobec dzieci, konsekwencjach zachowań oraz metodach radzenia sobie z emocjami w trudnych sytuacjach opiekuńczo – wychowawczych. Spotkanie odbyło się na terenie Centrum Pomocy dla Bezdomnych Kobiet i Matek z Dziećmi przy ul. Polanka 9.
- „**Wsparcie rodziny i przyjaciół – jednym z najcenniejszych leków**” – spotkanie psychoedukacyjne dla osób starszych 60+. Spotkanie przeprowadzono w Klubie Seniora ROPS Błonie.
- „**Wehikuł czasu między przeszłością a teraźniejszością**” – spotkanie psychoedukacyjne z osobami starszymi 60+ – w trakcie spotkania wykorzystano wątki życiowe pobudzające uczestników do odtwarzania i przeżywania na nowo przeszłych doświadczeń, wspierające uczestników przez integrację w grupie, zachęcające do dzielenia się swymi pozytywnymi uczuciami. Spotkaniu zrealizowano w Klubie Seniora ROPS Błonie.
- „**Jak powiedzieć nie – asertywność**” – spotkanie psychoedukacyjne skierowane do osób starszych 60+, którego celem było nabycie umiejętności wyrażania swoich myśli, uczuć i poglądów z zachowaniem własnych granic przy poszanowaniu granic innych osób. Spotkanie odbyło się w Domu Dziennego Pobytu „Senior”.
- „**Słowa mają moc, czyli o sztuce doceniania prawidłowych wzorców**” – spotkanie dla osób wspierających rodzinę z dziećmi, opiekunów, dziadków oraz osób zaangażowanych w opiekę. Celem spotkania było przekazanie wiedzy w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu, a także rozumienia roli dziadków i opiekunów XXI wieku. Spotkanie przeprowadzono w Klubie Seniora ROPS Błonie.

Łącznie w w/w spotkaniach wzięło udział **290 osób**.

Spotkania dla rodzin

- Bal Karnawałowy – zabawa taneczna dla dzieci (z udziałem rodziców)
- „Nasza Wielkanoc – symbole Świąt Wielkanocnych” – spotkanie dla rodzin objętych asystą rodzinną; celem było nauka tradycji świątecznych, rozwijanie kreatywności i wdrażanie dzieci do wspólnej zabawy
- III edycja „Dnia Rodziny” – w ramach obchodów udział rodzin objętych asystą rodzinną w grach miejskich „Szyfr Pana Twardowskiego” oraz „Strzała Łuczniczki” oraz piknik dla uczestników na Wyspie Młyńskiej
- „Bezpieczne Wakacje” - spotkanie edukacyjno-profilaktyczne zorganizowane we współpracy z Miejską Komendą Policji w Bydgoszczy; tematem spotkania było omówienie zasad bezpiecznego wypoczynku w okresie wakacji letnich, w tym bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ze szczególnym uwzględnieniem użytkowania rowerów i stosowania odbłasków

- spotkanie wigilijne „Bóg się rodzi” – spotkanie dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny; celem było rozwijanie i wzmacnianie więzi emocjonalnych rodziców z dziećmi, krzewienie tradycji bożonarodzeniowych. Spotkanie zorganizowano wspólnie z firmą Orange.

Łącznie w w/wym. spotkaniach wzięło udział **141 osób**, w tym **90 dzieci**.

III. Placówki wsparcia dziennego

Kolejną formą wspierania rodziny, mającą na celu udzielenie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka są placówki wsparcia dziennego.

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom:

- opiekę i wychowanie
- pomoc w nauce
- organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz zajęcia umożliwiające rozwój zainteresowań.

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej zapewniają w szczególności:

- zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne
- indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Na dzień 31.12.2016r. na terenie Bydgoszczy funkcjonowało:

- 11 placówek wsparcia dziennego posiadających zezwolenie Prezydenta Miasta Bydgoszczy, w tym 2 placówki o charakterze specjalistycznym (60 i 30 miejsc); razem **330 miejsc**
- 2 placówki wsparcia dziennego o charakterze specjalistycznym w strukturze Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych - razem **30 miejsc**.

IV. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarnie przez różne służby

Asystenci rodziny działając na rzecz poprawy sytuacji rodzin współpracowali z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, instytucjami, służbami i organizacjami, a w szczególności z:

- Urzędem Miasta w Bydgoszczy,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Bydgoszczy,
- Urzędem Stanu Cywilnego w Bydgoszczy,
- Administracją Domów Miejskich w Bydgoszczy,
- Zakładem Aktywności Zawodowej w Bydgoszczy,
- Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy,
- Sądem Okręgowym w Bydgoszczy - Wydziałem Cywilnym i Rodzinnym
- Sądem Rejonowym w Bydgoszczy - Wydziałami Rodzinnym i Nieletnich, Rodzinnym Ośrodkiem
- Diagnostyczno – Konsultacyjnym,
- szkołami, przedszkolami, placówkami służby zdrowia,
- kancelariami komorniczymi i prawniczymi,
- zakładem energetycznym i gazowniczym,
- bankami,
- stowarzyszeniami działającymi na rzecz wspierania rodzin z terenu Miasta Bydgoszczy,
- ośrodkami pomocy społecznej w innych gminach.

Rodziny objęte wsparciem służb socjalnych to najczęściej rodziny wieloproblemowe. Obok trudności opiekuńczo-wychowawczych często występują problemy uzależnień i przemocy. Wymaga to podejmowania **interdyscyplinarnych oddziaływań**.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, mogą być powoływane Grupy Robocze, które ustalają planu pomocy rodzinie i monitorują

sytuację w rodzinie. W 2016 roku wsparciem Grup Roboczych z udziałem pracowników pomocy społecznej, policji, oświaty i kuratorów objęte były 878 rodzin (w tym **16 rodzin** równocześnie objętych asystą rodzinną, w których wychowuje się 35 dzieci).

Ponadto w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy systematycznie uczestniczyły dwie osoby wytypowane z Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS, co sprzyjało interdyscyplinarnej wymianie doświadczeń i wypracowywaniu skutecznych rozwiązań pomocowych na rzecz rodzin zamieszkałych w Bydgoszczy.

Dodatkowo, od 2009 roku w ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „**Przyjazny patrol**” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji

i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych.

W 2016 roku wpłynęło **206 zgłoszeń** dot. wizytowania środowisk zagrożonych - **184 rodzin**, w których wychowuje się 311 dzieci. Łącznie odbyły się **92 dyżury** „Przyjaznego patrolu”, w trakcie których przeprowadzono na terenie Bydgoszczy **294 wizyty patroli**. Realizacja tego projektu umożliwiła pracownikom socjalnym sprawowanie stałego

i planowanego nadzoru nad rodziną. Możliwe było również prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, której efektem było podjęcie zdecydowanych działań przez osoby dorosłe: wystąpienie do sądu o ustalenie alimentów na dzieci, wypisanie Niebieskiej Karty, odejście od sprawcy przemocy lub izolacja sprawcy przemocy, podjęcia leczenia odwykowego, podjęcie terapii odwykowej lub dla osób współzależnych, podjęcie właściwie rozumianej współpracy z pracownikiem socjalnym, szkołą.

W ramach tego przedsięwzięcia asystenci rodziny zlecieli monitorowanie **6 rodzin** zagrożonych przemocą w rodzinie, w których wychowuje się 10 dzieci.

Uzupełniając, w związku z prowadzonym przez ROPS Wyżyny programem Centrum Aktywności Lokalnej realizowane było Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych** z dnia 06.12.2007 roku. W skład Zespołów Interwencyjnych wchodził funkcjonariusze Policji, Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty w środowiskach miały na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. Wizytowanie tych środowisk znacznie poprawiło funkcjonowanie tych rodzin i poprawiło relacje między rodzicami a dziećmi.

W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2016 roku na terenie działania ROPS Wyżyny objęto działaniem **40 rodzin** (158 osób, w tym 112 dzieci).

V. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

Biorąc pod uwagę obserwowalny na przestrzeni ostatnich 5 lat wzrost liczby rodzin objętych asystą rodzinną oraz poszerzenie katalogu potencjalnych odbiorców tej formy wsparcia poprzez wejście w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, jednocześnie uwzględniając ustawowy limit rodzin, z którymi jednocześnie może pracować asystent rodziny (max. 15 rodzin, w zależności od stopnia trudności) istnieje potrzeba zatrudnienia 2 nowych asystentów rodziny.

Ponadto, należy zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tworzyć możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny poprzez udział w specjalistycznych szkoleniach. Jednocześnie uwzględniając trudny charakter pracy asystenta rodziny należy zapewnić możliwość skorzystania z superwizji.

UZASADNIENIE

1. Przedmiot regulacji:

Przedmiotem regulacji jest przyjęcie przez Radę Miasta Bydgoszczy sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2016 oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania.

2. Omówienie podstawy prawnej:

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należą sprawy dotyczące wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Stosownie do art. 18 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy do wyłącznej właściwości rady gminy należy m.in. przyjmowanie sprawozdań z działalności wójta.

W myśl art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

3. Konsultacje wymagane przepisami prawa:

Nie dotyczy. Uchwała nie wymaga konsultacji.

4. Uzasadnienie merytoryczne:

Przyjęcie niniejszej uchwały wynika z uregulowań zawartych w art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienie potrzeb związanych z realizacją tych zadań zawiera załącznik do niniejszej uchwały.

5. Ocena skutków regulacji:

Przyjęcie niniejszej uchwały powoduje skutki finansowe dla budżetu Miasta w zakresie potrzeb związanych z realizacją zadań dotyczących wspierania rodziny. Środki na zatrudnienie asystentów rodziny zostaną pozyskane z programu rządowego „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Pozostałe środki zostały zabezpieczone w budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.